

FUGA DIN MIT ȘI INTRAREA ÎN ISTORIE A MEȘTERULUI MANOLE

**Dumitru
MANOLACHE'**

Când o baladă legendară, precum „Monastirea Argeșului”, sau „Meșterul Manole”, devine unul dintre miturile noastre esențiale, cel al jerfei pentru creație, și, care, împreună cu mitul etnogenezei („Traian și Dochia”), cel mioritic („Miorița”, „Dolca” și „Salga”), cel erotic („Zburătorul”), și cel al Marii Călătorii, înțeles ca drum al trecerii spre eternitate, definesc profilul spiritual al poporului român, te întrebi, cu firească legitimitate, dacă el se fundamentează sau nu pe întâmplări și personaje reale. O istorisire hazlie m-a condus spre o pasionantă investigație jurnalistică, în urma căreia aveam să descopăr elemente ale unei existențe istorice a meșterului Manole și a soției sale Ana. Mai mult chiar, a unei posibile și inedite origini prahovene a celor doi.

Se spune despre istorie că este o memorie abstractă și elitistă. Că ea reține fapte și oameni exemplari. Dar nu totdeauna este așa. M-am mirat, recunosc, cu plăcută satisfacție, când am citit undeva cum un oarecare Mustafa Septar Abdula, un turc tulcean get-beget, frizer în orașul dunărean în interbelicul nostru atât de referențial, își câștigase supranumele de „Meșterul Manole”. Omul, din cauza isprăvilor săvârșite după îndelungi degustări de Somoveancă de Isaccea, ținuse morțiș într-o zi să le demonstreze prietenilor ghiauri că și un turc putea să zboare precum legendarul lor zidar. De aceea, se urcase pe acoperișul frizeriei, de unde se avântase spre caldarâmul de granit. Rezultatul? O mână și un picior rupte, o ședere de trei luni în ghips

la spital și o hârtie de ambalaj lipită pe ușa frizeriei, scrisă cu un creion chimic ce anunța, în semn de scuză, cauza îndelungatei absențe: *Concediu medical pe caz de boală gravă!* De aici a pornit căutarea Meșterului Manole în baladă și mit și descoperirea lui în istorie.

Interpretări și opinii

„Monastirea Argeșului” a fost culeasă de G. Dem. Teodorescu de la Petrea Crețu olcanul, lăutar din Brăila, în 1883, și este doar o variantă mai scurtă a baladei publicate de Vasile Alecsandri în volumul „Balade adunate și îndreptate”, în 1852.

Legenda Meșterului Manole cunoaște peste 200 de variante. În toate însă așa-zisa poveste este aceeași: Negru-Vodă (în istorie, Neagoe Basarab), împreună cu „*Nouă meșteri mari/ Calfe și zidari/ Și Manole zece/ Care-i și întrece*” caută loc „*Pe Argeș în gios/ Pe un mal frumos*”, pentru a ridica „*Mănăstire naltă/ Cum n-a mai fost alta*”. Munca meșterilor este, însă, zadarnică, pentru că tot ce zidesc ziua, noaptea se surpă. În vis, lui Manole i se dezvăluie necesitatea de a o sacrifica pe prima femeie care va veni să aducă bucate „*la soț/ ori la frate*”. Ana, soția Meșterului Manole, este cea care sosește prima și, deși meșterul îl roagă pe Dumnezeu să o oprească din cale, nimic nu poate împiedica sacrificiul. Zidirea Anei este momentul cel mai emoționant al legendei: „*Iar Manea ofta/ Și se apuca/ Zidul de zidit/ Visul de-mplinit*”. Mănăstirea fără asemănare este ridicată, iar Manole, rămas pe acoperiș, după înlăturarea schelelor din porunca voievodului, pentru ca niciodată să nu mai poată ridica „*altă mănăstire/ pentru pomenire/ mult mai luminoasă/ și mult mai frumoasă*”, își constru-

iește, precum ceilalți meșteri, aripi din „*șindrili ușoare*”. În locul în care zborul lui s-a frânt s-a ivit un izvor („Fântana lui Manole”) care stă mărturie și astăzi că sufletul meșterului genial rămâne nemuritor.

Legende similare celei a Meșterului Manole pot fi întâlnite în mitologia mai tuturor popoarelor, dar mai ales a celor balcanice: bulgar, grec, albanez, sârbo-croat etc. Unii specialiști în domeniu susțin ipoteza că varianta cea mai veche a mitului jertfei în spațiul european este cea neogreacă, de la care ar fi trecut la albanezi, la macedo-români (sau aromâni, populație românească sud-dunăreană), la bulgari, apoi, la nord de Dunăre, în folclorul românesc. Este evident că o asemenea legendă nu se putea naște decât într-o comunitate puternică de meșteri zidari, știut fiind că aceștia sunt condamnați de însăși meseria lor să-și sacrifice familiile, ceea ce le conferă o soartă tragică. În Balcani, cu secole în urmă, cea mai puternică și cunoscută comunitate de zidari era cea a „*gogilor*” („*goge*”=zidar), meșteri macedo-români care și-au păstrat până târziu secretele meseriei și ritualurile specifice, inclusiv pe cel al sacrificiului. Mitul sacrificiului uman se regăsește și în varianta sud-dunăreană „*Construirea Skadarului*” – unde copii sunt aduși pentru a fi alăptați la zidul care prinde viață odată cu Goikovița – replica bulgară a Anei. Același motiv este prezent și în lucrarea „*Periegesis*” a istoricului grec Pausanias.

Mitul (povestea veche despre un început, o întemeiere, o zidire) pornește întotdeauna de la o realitate, pe care o valorizează prin generalizare și simbolică. În versiunile sud-dunărene, fie că era vorba de ridicarea unei mănăstiri, fie a unei construcții, a unui pod, a unei case, ființele sacrificate sunt, de regulă, un animal domestic,

o pasăre, umbra unui copil, oase, crani, metale prețioase, perle, ierburi, pâine, vin, sare, unt-delehn ș.a.m.d. Tema sacrificiului, în variante asemănătoare cu cele balcanice, există și în tradițiile celtice, și în cultura africană sau în cea orientală, infiltrări ale ei ajungând până și în literatura populară maghiară. Ceea ce ar putea duce la ideea că rădăcina tuturor acestor legende trebuie căutată într-un timp mult mai îndepărtat, în protoistorie, iar pentru culturile europene, în fondul indo-european.

O serie de specialiști români și străini (L. Șăineanu, Iosif Popovici, D. Caracostea, P. Caraman, Kurt Schladebach, P. Sîrcu, Svetmir Stefanovici, Ilia Jivancevici, Vargyás Lajos, M. Arnaudov, P. Skok etc.) s-au preocupat și ei să determine locul primordial de apariție al creației, disputa fiind între nordul și sudul Dunării. Judecând după variantele care se cunosc astăzi, cântecul vechi s-ar fi răspândit, ca un fel de flux și reflux, elemente de centru mergând spre marginea ariei, pentru ca apoi să se resfrângă, din nou, spre interior. Gheorghe I. Brătianu spunea că, în esență, legenda Meșterului Manole e o poveste călătorească, care „*se mută din loc în loc, la cele mai mari depărtări în timp și spațiu, contribuind la denaturarea adevăratei istorii*”.

Etnologul și publicistul Gheorghică Ciocioi recomandă, la rândul-i, documente din arhivele bulgărești și din cele turcești, cum ar fi de pildă înălțarea geamiei din Razgrad în 1616, în care descoperim o legendă ce „*se confundă aproape cu cea de la Curtea de Argeș*”.

În timp ce unii cercetători descoperă în Meșterul Manole ecoul legendei lui Dedalus și Icarus, alții cred că acest cântec ar fi călătorit din sud spre nord, și invers, pe drumurile oilor, pentru că Dunărea nu a constituit niciodată o

stavilă de netrecut. Mircea Eliade considera însă că mitul sacrificiului este o moștenire culturală geto-tracă. Iar faptul că legenda, în variantele ei românești, este unică, pare a-l confirma. Această unicitate este dată de mai multe aspecte: mănăstirea Meșterului Manole este în sine un fel de centru al lumii, un loc de rugăciune și reculegere, de uimire în fața spiritului creator; Ana, soția meșterului, acceptă cu seninătate zidirea; zborul sacrificial al Meșterului Manole este prezent numai în variantele românești; mănăstirea și izvorul sunt metafore ale celor două suflete, Manole și Ana, legate prin moarte în eternitate.

La fel de multe și interesante sunt și interpretările „istorisirii prozodice a construirii Mănăstirii Argeșului”. Friedrich Michael spune, de pildă, că aceasta „constituie alegoria zidirii Bisericii celeste, redată pe calea eminamente poetică a etosului așa-zis popular românesc”, și distinge în această baladă legendară „o viziune profund creștină. Centru «cade» pe creația Logosului, pe zidirea sa, nu pe intelectul colectiv, vârf al activității cerești, și poartă de intrare către absolut, precum la vechii greci presocratici, la Platon și la continuatorii săi. Pentru aceștia din urmă, Zeus era verigă a «lanțului de aur», **catena aurea** ce cobora în viziunea lor până la cea mai umilă dintre făpturi”.

Gheorghiță Ciocoiu spune și el că, „în analiza operelor mitice trebuie avut în vedere următorul aspect: acestea nu descriu întâmplări reale, fapte de viață, ci evenimente religioase (mitologice) care se află într-o strânsă legătură cu cele mai de seamă momente ale începuturilor istoriei lumii”.

Sunt cercetători care consideră însă că balada nu poate fi opera întâmplătoare a unui bard popular. Și că, prin simbolistica numerelor sau a numelor care operează pe parcursul întregului suport liric manifest, ar avea o origine ocultă, chiar masonică.

Ion Nete însă se îndoiește cu privire la identitatea povestirii și crede că nu avem nici un motiv să vedem în legenda Meșterului Manole un mit fundamental al culturii noastre. „Conotațiile religioase, chiar de abundență, nu au tăria de a ne amăgi (sau ameți) întru mândrie. Fie ea și imaginară”, spune acesta, susținând că nu este suficientă frumusețea și originalitatea versiunii românești a legendei „pentru a o travesti în mit, și încă într-unul fundamental pentru cultura neamului”.

Furatul și zidirea umbrei

O foarte interesantă analiză vizează descifrarea actului zidirii Anei în pereții mănăstirii. Asupra acestui ritual s-a pronunțat, printre alții,

Fântâna Meșterului Manole

Mihai-Alexandru Iliaia, într-un articol în care a citat un însemnat număr de referințe bibliografice și studiile unor cercetători precum Louis A. Berman, Thomas A. DuBois, Mircea Eliade, Iwai Hiroschi, Karl Meuli sau Borbala Obrusanszky. El a ajuns la concluzia că obiceiul îngropării de vie a unei persoane la temelia unei clădiri este un ritual pre-creștin, întâlnit în istoria și mitologia multor popoare, cu precădere în zona balcanică și în Mongolia Inferioară. Cea mai veche consemnare a acestui obicei se întâlnește în „Cartea lui Jin”, un volum oficial de istorie chinez, compilat în anul 648 d.Hr. de către istorici de curte ai dinastiei Tang, care prezintă evoluția întregii dinastii Jin.

Un asemenea ritual s-a practicat și încă se practică în zona balcanică, dar și în România. El însă este redus la nivel simbolic, prin „furatul” și îngropatul umbrei unui om, ori măsurarea sa cu o sfoară, și îngropatul acestei măsuri la temelia clădirii. Mai nou, se practică o adiție a ritualului și în loc de măsură a umbrei se îngroapă o fotografie care reprezintă o persoană. Indiferent de caz, scopul este același: proteja-

rea construcției de piedici și ghinioane. Deși sacrificiul nu mai este uman, despre persoana a cărei reprezentare simbolică a fost îngropată se crede că va muri în viitorul apropiat. De aceea se întâmplă mai des ca persoanele „îngropate” să fie bătrâni, bolnavi sau voluntari. Sunt cercetători care susțin că vesiunile de legendă referitoare la acest ritual s-ar trage din maghiară, și că ar fi fost aduse de unguri din Caucaz, în momentul migrării lor spre Europa. În unele cazuri, obiceiul a împrumutat valențe creștine, brodându-se pe mitologia și credințele deja existente în fiecare zonă în parte.

Informații și fapte legendate

În spatele tuturor interpretărilor, analizelor, ipotezelor și datelor referitoare la balada legendară a Meșterului Manole, există un adevăr istoric incontestabil. În timp, acesta a generat, printr-un fel de combustie internă, un fenomen de continuă „distilare” a faptelor, esențializându-se într-o structură perenă ce „s-a fixat” în memoria colectivă a românilor ca nevoie de jertfă pentru orice creație, mitizându-se, devenind trăsătură spirituală fundamentală a fiecăruia dintre noi în parte, și a tuturor ca popor. Toate elementele realității generatoare a mitului (locul, edificiul ridicat, timpul, personajele, faptele lor etc.) subzistă în acel început legendat și pot fi aflate.

În cazul celei mai cunoscute variante românești, cea publicată de Vasile Alecsandri, descoperim posibilitatea ca vechea mănăstire din Curtea de Argeș să fi existat înainte de 1359. Prezența lui Iachint de Vicina ca Mitropolit al Țării Românești în Argeș presupu-

ne existența unei mănăstiri în care să-și fi putut oficia slujbele, cum se întâmpla mai târziu la Târgoviște și la București. Mai mult chiar, în favoarea acestei ipoteze pledează și pomelnicul Catedralei Mitropolitane, care începe cu Basarab, întemeietorul Țării Românești, continuă cu Alexandru Voievod, Radu Voievod, Neagoe Voievod și Despina Doamna. Pr. dr. Daniel Gligore, referindu-se la cercetările care vizează începuturile legendei, susține că Negru Vodă ar fi fost Radu I, cunoscut și sub numele de Radu Negru Vodă, tatăl lui Mircea cel Mare (1383-1386). Apoi că un alt Negru

Meșterul Manole în desenele lui Emil Chendea

Vodă, nesigur însă, ar fi fost conducătorul unei formațiuni statale anterioare întemeierii statului feudal Țara Românească, respectiv între 1290-1304, și ne spune că „indiferent de cât va fi diluat amintirea lor conștiința poporului, o confuzie între Neagoe Basarab și Negru Vodă nu se putea face”.

Vorbind despre începuturile legendei, sfinția sa le fixează în secolul al XVI-lea, la câțiva ani de la ridicarea edificiului de către Neagoe (1514), sau poate chiar mai înainte de această dată, „încât ctitorul actualei mănăstiri nu putea fi uitat așa repede de către rapsodul popular”. Unele motive existente în

Meșterul Manole în desenele lui Emil Chendea

legendă, spune părintele, trebuie corelate cu informațiile istorice ale vremii respective. De pildă, zidirea treptată a Anei din legendă ar fi inspirată dintr-un codice tehnic din secolul al XII-lea, „De Architectura” a lui Vitruvius, în care erau descrise raporturi între diferite înălțimi și adâncimi ale edificiilor. Acest codice constituia cartea de temelie a comunităților de zidari ale vremii; măsurarea locului pentru fundații se făcea cu o panglică, sau cu o trestie, care ulterior era pusă în zid. De aici, a apărut „zidirea” umbrelor în temelii; numărul 9, al meșterilor, calfe și zidari din legendă ar proveni de la constructorii cisterieni, care migrau în zone

Meșterul Manole în desenele lui Emil Chendea

străine în echipe de câte 9, urmate de alți 12, care constituiau nucleul viitoarei mănăstiri; după Bătălia de la Câmpia Mierlei, din 15 iunie 1389, dintre sârbi și otomani, pe care sârbii au pierdut-o, rolul Țării Românești a crescut. La fel și legăturile ei cu Orientul și Balcanii. La fel s-a întâmplat și cu viața religioasă, când s-a trecut de la construirea bisericilor mici din lemn, la mari capodopere arhitectonice, care evidențiau dinamismul Mitropoliei Țării Românești și a celei din Moldova. Toate aceste elemente s-ar fi contopit armonios cu folclorul.

Unele izvoare spun că Neagoe Basarab ar fi ridicat monumentala biserică pe fundațiile unui locaș mai vechi, adică pe cele ale primei mitropolii, despre care vorbeam mai sus. Paul de Alep, la 1654, considera vechea așezare a lui Neagoe drept una din minunile lumii.

Sunt însă și cercetători care cred că legenda face referire de fapt la Biserica „Sfântul Nicolae Domnesc” (1352) din Curtea de Argeș, pentru că nu-l putem identifica nicicum pe Neagoe Basarab cu Negru Vodă din legendă, acesta din urmă fiind întemeietorul Țării Românești, Descălecătorul, iar acțiunea baladei s-ar petrece exact în momentul întemeierii: secolul al XIV-lea. Adică cu vreo 200 de ani înaintea lui Neagoe Basarab.

Meșterul Manole, omul

Cine este de fapt meșterul zidar din spatele legendei, a mitului? Cine este Manole? Unii spun că l-ar fi chemat Manea. Numai că un Manea a fost cunoscut ca meșter abia în secolul al XVIII-lea, la Horezu. Istoricul Grigore G. Tocilescu scria în studiul „Biserica Episcopală a Mănăstirii Curtea de Argeș, restaurată în zilele M.S. Regele Carol I și sfințită din nou în ziua de 12 septembrie 1886”, că a identificat pe cărmida cheii de boltă, scris cu caractere osmane, numele lui Allah. Nu se știe însă ce s-a întâmplat cu ea după restaurare.

Pr. dr. Daniel Gligore aduce în discuție și alte surse care localizează întâmplările la Curtea de Argeș: varianta în proză a legendei, culeasă de la starețul mănăstirii, în perioada 1838-1840, scrisă de Stanislas Bellanger și publicată la Paris în 1846; „Cronica Meladiei”, un manuscris din 1829, datorat lui Nicolae de Hațeg, care spune că la zidirea turnului Pergan, de lângă Mehadia, zidarul Manoilia „a încastrat în zid umbra soției sale, atunci când la prânz, i-a adus mâncarea”; Nicolae Stoicescu, medievistul care menționează însemnarea Mitropolitului

Nifon al Țării Românești din 1746, care spune, referitor la locuitorii din Poenari: „Zic oamenii că această cetate s-a făcut cu târgoviștenii și zic că la zidirea cetății au fost un Manole vătaf și surpându-se zidul, și-ar fi zidit muieră în zid. Aceasta este cea mai veche însemnare cunoscută despre sacrificiul soției lui Manole din tot spațiul sud-est european”, spune părintele, care localizează întâmplarea la Poienari; varianta culeasă de la Poiana Lacului, județul Argeș, de D. Udrescu între 1900-1910, intitulată „Meșterul Manole”, care îl menționează pe Negru Vodă care vine cu meșterii mari la Poienari. Părintele Daniel Gligore concluzionează că „localizările diferite au cedat în favoarea Mănăstirii Curtea de Argeș întrucât obiectul construcției este cel mai nobil și probabil datorită ctitoriei lui Neagoe Basarab care a uimit pe toți contemporanii din țară și din afara granițelor”.

Directorul Muzeului Curtea de Argeș, istoricul Ștefan Dumitrache, a făcut repetate referiri publice la personajul istoric Manole. Domnia sa spune că „Neagoe Basarab, ctitorul Mănăstirii Curtea de Argeș, studiasse în Italia, dar și la Constantinopol, unde Sultanul Baiazid al II-lea îi încredințase administrarea construcției unei moschei, al cărui constructor șef era Manolli din Niaesia (Asia Mică). Manolli, pe care îl regăsim și în baladă, era cel mai probabil armean, astfel explicându-se anumite elemente de arhitectură armeană și georgiană din construcția mănăstirii... Neagoe a vrut cei mai buni meșteri la construirea acestei mănăstiri. Așa l-a adus aici pe Manolli, a cărei prezență a stârnit invidii din partea celorlalți meșteri, intrigați de faptul că domnitorul a chemat un străin să ridice mănăstirea. Faptul că ceea ce ziua se ridica, noaptea se năruia este pus tocmai pe seama acestor invidii și neînțelegeri care au apărut. Dimensiunile, planurile lui Manolli erau sabotate de unii dintre meșteri. Nu de toți, fiindcă Manolli a avut și aliați care i-au recunoscut geniul. Unul dintre aceștia este Vitus Stots, meșterul pietrar care a realizat ornamentele Mănăstirii Curtea de Argeș, care, la rândul lui, studiasse, ca și Manolli, în Imperiul Otoman, tot pe lângă un arhitect armean”.

Același istoric este de părere că echipa de meșteri ai lui Manole a ridicat actuala biserică pe temelia uneia mai veche, din secolul al XV-lea, adică pe ruinile bisericii construite în 1439 de Vlad Drăcul, care dorea să facă o catedrală mitropolitană. Din cauza instabilității locului și a două seisme puternice din secolul al XIV-lea, consemnate în istorie, clădirea s-a surpat. În 1512, când a urcat pe tronul Țării Românești Neagoe Basarab, găsind zidurile ruinate, precum cele din

legendă, a consolidat solul cu piatră, cărbune, bile de stejar și var nestins, și a ridicat o biserică din piatră. La vremea aceea, creștinilor le era interzisă de turci construirea de lăcașuri de cult din marmură, material folosit numai la moschei. Cu toate acestea, Neagoe a obținut marmură din insulele grecești printr-un truc, cerând aprobare sultanului Selim pentru a o aduce în Țara Românească în vederea construirii unor băi.

Într-un articol al Cristinei Dincuță, apărut în 03.04.2016 în „Argeș Expres”, se explică modul în care superstiția a dus la „executarea” Anei, soția lui Manole. Iată ce spune aceasta: „Exista pe vremea aceea o credință prin popor care spunea că la baza oricărei clădiri trebuia să îngropi o umbră. Ușor de zis, dar... greu de făcut! Procedul era unul simplu (în spatele unei persoane care stătea la soare se măsura cu prăjina, care era ruptă la lungimea umbrei), însă urmările erau fatidice pentru cel căruia i se fura umbra, pentru că se considera că i-a fost furat sufletul și se spunea că omul care vedea că i s-a luat umbra ori înnebunea, ori se sinucidea. Era, deci, un păcat cumplit. Ca să-i faci în ciudă lui Manole, meșterii au decis să îngroape în zid umbra Anei, soția lui, când acesta era plecat la Târgoviște să-i mai ceară fonduri domnitorului. Ana a ales să moară decât să sufere un astfel de blestem și s-a aruncat de pe zidurile mănăstirii. Într-una din legende se spune că Ana era sora de lapte a lui Neagoe, fiind crescuți de aceeași doică. Când a venit la Curtea de Argeș, Manole s-a căsătorit cu ea și au avut și un copil, care a murit asfixiat când, într-o seară, planurile și schițele meșterului au luat foc. Copilul și Ana vor fi îngropați la baza celor două turlă ale pro-naosului. Închiderea ei de vie în zidul mănăstirii ar fi fost o blasfemie. Era inadmisibil să se construiască un lăcaș sfânt prin zidirea unui suflet viu. Cum Manole era expert în materie

de simboluri, cele două turlă au o spirală ascendentă, orientată spre înalt, care arată că, prin sacrificiul lor, copilul și Ana se vor înălța la cer...Din nefericire, soarta lui Manole a fost crudă până în ultima clipă, el fiind otrăvit din greșeală de Zorza – fiică de negustor evreu din Câmpulung – cu care trăise o poveste de dragoste. Conform legendei, femeia voia să-și omoare rivalii, însă trimisul ei a încurcat recipientele și i-a dat meșterului otravă în loc de un elixir al dragostei. Manole a murit chiar în fața mănăstirii, în care loc tot legenda spune că ar fi izvorât un firicel de apă limpede, însă, cu timpul, a secat. Peste drum, episcopul Iosif a construit în sec. al XVIII-lea o fântână care să servească pentru călătorii însetați”.

Alte variante ale legendei creionează aceeași imagine credibilă a Anei. „Personajul a existat”, spune și istoricul Ștefan Dumitrache. Ea ar fi fost „sora de lapte a lui Neagoe Basarab și fiica din flori a lui Pârvu Craiovescu, și se pare că a fost soția acestui Manoli”. Ea „și-a găsit sfârșitul în timpul unei revolte a meșterilor”.

Pornind de la elementele de decorație care se îmbină în arhitectura acestui măreț locaș (micro-asiatice, armenești, bizantine și occidentale), s-a mai lansat o ipoteză cu privire la conflictul iscat între meșteri și Manole. Se spune că printre meșteri s-ar fi aflat și niște sași, care ar fi adus cu ei elementele occidentale. Numai că munca acestora ar fi fost necorespunzătoare, „ad modum Ciganorum” (țigănească) conform pretențiilor lui Manole, motiv pentru care voievodul cerea în repetate rânduri refacerea întregii lucrări, motivând că pentru un asemenea nivel scăzut de realizare avea și în țara lui „destui meșteri care ar fi putut face mai frumos lucrul”. Această exigență a voievodului ar sta de fapt la baza dărâmării peste noapte a bisericii și a sacrificiului Anei.

Un meșter contemporan nouă din Maramureș suține că pe Ana ar fi luat-o tur-

cii la Istanbul, și că sultanul ar fi dorit și el o moscheie identică. Doar că Voievodul Neagoe Basarab nu ar fi vrut să-l lase pe Meșterul Manole să plece, ca să rămână unică biserica de la Curtea de Argeș.

Manole Zidaru din Pietriceaua

În anul 2015, aveam să aflu și eu o variantă cu privire la originea celebrului și legendarului Meșter Manole, cel puțin la fel de incitantă ca și cele prezentate mai sus, în localitatea prahoveană Pietriceaua, de la comisarul Florin Șinca, om al locului, un extraordinar istoric și păstrător al memoriei zonei. Domnia sa face următoarea precizare la pagina 42 din „Cartea satului meu, Pietriceaua”, apărută la RCR Print în 2004:

„În satul de moșneni Pietriceaua, bătrânii povestesc că vestitul meșter Manole, cel care-a fost starostele zidarilor Mănăstirii Argeșului (1517) a fost din acest sat. Mare meșter în a mângâia piatra cu dalta, el se numea de fapt Manole Zidaru, iar pentru priceperea cu care-l înzestraseră Dumnezeu, cunoscuții îi ziceau „Meșterul”. Vodă Neagoe Basarab ar fi aflat de măiestria lui și a poruncit să fie adus la Curtea de Argeș, numindu-l un fel de ispravnic al zidarilor, ceea ce echivala cu o mică boierie.

De altfel, neamul sau familia Zidaru există și în zilele de acum în Pietriceaua. Numele vechi din familia Zidaru, găsite de mine în arhiva Bisericii «Sfânta Treime», au fost Dima, Tudor, Nicolae, Gheorghe și Nae.

Cei mai buni meșteri în piatră au fost și mai trăiesc azi în satul Cornu, de lângă Câmpina. Ei au supravegheat construcția bisericii minunate, unice, de piatră din... Pietriceaua. De menționat că în nordul județului Prahova există Muntele Manolea, cu stână, unde mulți ani ciobanii au fost din satul Pietriceaua!”.

La răndu-i, părintele Petre Lungu, în prezent pensionar, slujitor la biserica din sat întreaga viață, și om al satului, mi-a declarat și sfinția sa: „*Tradiția noastră spune despre Meșterul Manole, care a zidit Mănăstirea Argeșului pe vremea lui Neagoe Basarab (1512-1517), că el este chiar de aici de la noi, de la Pietricea. Avem o familie Zidaru spre vârful satului, Manole fiind frate cu unul din stră-stră-străbunicii celor care poartă acum numele de Zidaru. El ar fi plecat în țară să lucreze, pentru că meșterii de aici sunt vestiți dulgheri, cioplitori iscusiți în lemn și constructori de case, și ar fi ajuns în Argeș cu ucenicii lui, unde ar fi construit legendara mănăstire. Soția lui, Ana, purta numele Anei Zidaru și era ruda îndepărtată a mai multor Ane Zidaru, care trăiesc astăzi în Pietricea. Eu am aflat lucrurile acestea de la bătrânul Gheorghe Zidaru, care a fost dascălul bisericii din sat, prin anii '50 ai secolului trecut. El venea în costum național la biserică și tot la fel umbla cu botezul și cu icoana Crăciunului.*

Astăzi, din această familie trăiesc foarte puțini. Îi mai avem doar pe Nicolae Zidaru din stirpea legendarului meșter și pe niște nepoți ai lui”.

Iată, așadar, un Meșter Manole foarte viu, cu urmași și rude într-un sat prahovean, care de secole se luptă a se elibera din legendă și mit, pentru a se așeza în istorie, ca orice muritor, în carne și oase. Această inedită informație, unică în felul simplu, demitizat, în care ea se păstrează și se transmite, poate deschide noi căi de cercetare. Până când vom afla cât de prahovean sau nu a fost Meșterul Manole, să încheiem și să credem ceea ce, atât de frumos, spune părintele Petru Munteanu: „*Omul fiind făptura, fiind el însuși creat, este steril atât timp cât nu-și însușește creația mâinilor sale cu jertfirea sa sau a aproapelui. De aceea, un lucru nou făcut este primejdios; este o formă a morții, este ceva care încă nu trăiește și nu va putea trăi decât absorbându-și un suflet, al primei ființe care intră în contact cu el. Numai după ce a fost «cunoscut», adică însușit de cineva, el devine inofensiv; trece în rândul lucrătorilor vii, în orice caz, încetează de a mai fi o formă a morții. Mănăstirea Curtea de Argeș a fost și ea la început construită pe același principiu”.*

Bibliografie orientativă:

Ciocioi Gheorghică: „*Meșterul Manole; portret sud-dunărean*”; „Editura Sopfia”, 2012;

Dincuță Cristina: „*Incursiune în legende, pe urmele Meșterului Manole*” – „Argeș Expres” 3 aprilie 2016;

Eliade Mircea: „*Comentarii la Legenda Meșterului Manole*” (1943);

Enache George: „*Miturile esențiale ale culturii românești: «Miorița» și «Meșterul Manole»*” – „Lumina”, 11 iulie 2010;

Gligore Daniel: „*Catedrala din Curtea de Argeș*” – „Argeșul Ortodox” nr. 607/august 2014;

Ilioaia Mihai-Alexandru: „*Meșterul Manole și vânzătorii de umbre*” – „Think Outside the Box” – jurnalism independent;

Nete Ion: „*Eseuri*”: site-ul personal;

Stancu Cristina: „*Cine a fost de fapt Ana, nevasta Meșterului Manole, femeia zidită de soț în pereții Mănăstirii Argeș. Ce legătură a avut ea cu domnitorul Neagoe Basarab*” – „Adevărul”, 20 mai 2015;

Șinca Florin: „*Cartea satului meu, Pietricea*” – RCR Print, 2004;

Ursache Petre: „*Meșterul Manole: revelația tragicului*” – revista „Etnoestetica”.

THE EXIT FROM MYTH AND THE ENTRANCE IN HISTORY OF ARTISAN MANOLE

The article presents unpublished information regarding artisan Manole and his wife Ana. The legend of Curtea de Argeș Monastery construction is still a subject of interest for the researchers.

Keywords: Artisan Manole, Ana, Curtea de Argeș, monastery, legend

NOTĂ

¹ Jurnalist „Ziarul Lumina” al Patriarhiei Române.